

Velká Británie je Mekkou zahradničení. Lidé tam pěstují květiny nejen na svých zahradách a učí se o ně pečovat. Kateřina Rafaj se v této konkurenci začíná prosazovat.

ESTER GEROVÁ

Už půl století v rámci kampaně *Britain in Bloom* (Británie v rozkvětu) dobrovolně kultivují městské zahrady a starají se o to, aby žili v čistém a malebném prostředí. RHS – Royal Horticulture Society, do češtiny se jméno této organizace dá přeložit jako Královská zahradnická společnost, pořádá kromě dobrovolnických kampaní a poradenství v zahradničení i květinovou show v zahradách královského paláce Hampton Court Palace jihozápadně od Londýna. V posledních čtyřiašedesáti letech se tady vždy v červenci koná *Hampton Court Palace Flower Show*. Akce oživuje zahrady paláce a seznamuje publikum s novinkami v oblasti zahradničení a květinářství.

Pro více než 153 000 návštěvníků této květinové show byly letos ve dnech 8. až 13. července připraveny květinový stan, letní zahrady, výstavní zahrady, konceptuální zahrady, sochy z trávníku, festival růží, vesnička rostlin, soutěžení strašáci do zeli připomínající sté výročí vypuknutí první světové války. To jubileum připomněla i *Lest we forget garden* (felněme Zahradu proti zapomnění): vedle květin byli v zákopech herci představující vojáky, kteří divákům předváděli použití historických zbraní včetně tanků. Kousek od této zahrady na prostranství této největší květinové show na světě s rozlohou téměř čtrnácti hektarů, v tematické oblasti *Inspirej se se* nacházela takzvaná konceptuální zahrada Kateřina Rafaj nazvaná *Obžerství – E 123*. Známořovala jeden ze sedmi smrtelných hříchů. A tam také vznikl následující rozhovor.

LN Čtenářům pro představu: návštěvníci vaší konceptuální zahrady mohli vidět tři plechovky výšky dva a půl met-

rázek. Měl v sobě vygenerované náhodně rozmístěné body, které kamera iPadu zachytila a pomocí nich dokázala v reálném čase projektovat 3D model. Návštěvníci se po zapnutí jisté aplikace na iPadu dívali jako by dovnitř té zdi. Tato show feature ovšem nespadala do kategorie zahrad, které jsou posuzovány porotou.

LN Jak dlouho trvala realizace od prvního návrhu až po stavbu vaší letošní konceptuální zahrady?

První návrh jsem vytvořila loni v říjnu, oficiálně byl vybrán letos v lednu. Od té doby jsem byla neustále na telefonu a připravovala jsem celou, do detailu propracovanou zahradu.

LN Kolik času jste měla na stavbu?

Dva týdny. Potom se týden vystavuje, a pak tři dny bourá.

LN Komunikovala jste při práci s ostatními architekty? Bavili jste se například o tom, kde bude vaše zahrada umístěna?

Ne, tohle měl na starosti manažer akce. Jedna schůzka designérů s ním proběhla, ale to se stalo poprvé v historii. Ukázal nám místo, kde budeme stavět – kus louky, tam nebylo moc o čem diskutovat. Na místo člověk přijede dva týdny před show, v tu dobu už to není jen velká louka, jsou tam stavby jako restaurace a podobně, takže člověk už přibližně tuší, jak to bude vypadat.

LN Kdo dělal například tuhle vysokou obří vidličku a kolik měří?

Spolupracuju tady s naprosto skvělým uměleckým kovářem, známe se čtyři roky. Letos jsem ho poprvé oslovila s nabídkou spolupráce. Přišel s naprosto úžasnými věcmi, vidlička měří skoro čtyři metry a váží nějakých sedmdesát až osmdesát kilo.

LN Nebylo těžké postavit celou zahradu?

Vidlička byla jedna z nejjednodušších věcí, vyskytly se mnohem horší úkoly, například dát dohromady velké plechovky. Půjčila jsem si je od jedné firmy zabývající se odpadními rourami. Každá roura váží asi tři metráky, na ní jsou nalepe-

ru, jedna z nich nesla etiketu „makarony a sýr“, druhá „rajčatová polévka“. Z obou plechovek místo jídla vylézaly květiny. Třetí plechovka měla nápis „želé bonbony“, z té jako by na zahradu vypadly obrovské polystyrenové bonbony. Děti si navíc mohly brát malé želé bonbony, které jste rozdávala. Vedle se tyčila obří vidlička. Ve čtvrté plechovce, jakoby od sardinek, se nalézalo malé jezírko, z něhož čouhal rákos a plavaly v něm lekníny. Co měl pohled na vaši zahradu v návštevnickovi vyvolat?

Tato zahrada vznikla na téma obžerství. Obří plechovky měly upozornit na to, že lidé jedí strašně moc a jídlem plývají. Zároveň v tom byla zpráva o účcích, tedy o barvivkách a různých přídatných látkách, které se do jídla dávají. Někteří z aditiv způsobují astma, hyperaktivitu a podobně.

Všechny květiny byly naschvál sytě barevné, což s upozorněním na aditiva souvisí. Místo makaronů a sýru v plechovce mohly být použity žluté kytky, já však vybrala barvu oranžovou. Chci lidi vyprovokovat k přemýšlení nad tím. Bonbony jsem vybrala v zářivé barvě speciálně kvůli tomu, aby na první pohled vyvolaly v člověku pocit, že je jejich konzervant jedovatý.

LN Expozici jste pojmenovala Obžerství – E 123. Víte, do čeho všeho se barvivo E 123 přidává a co všechno způsobuje?

Je to jedno z nejhorších umělých barviv; zakázáno je téměř po celém světě, ale v Británii zůstává povoleno. Údajně může způsobovat rakovinu, i když to není stoprocentně prokázáno. Nachází se například v třešnickách, které se dávají do drinků (*jde o amarant – potravinářskou červen, vyrábí se synteticky z kame-nouhelného dehtu; dle www.emulgatory.cz může způsobovat poruchu plodnosti, poškodit ledviny a játra, vyvolávat horečky, astma, hyperaktivitu – pozn. red.*).

LN Na etiketách obřích plechovek jsou kromě seznamu aditiv vidět i slogany parodující prodejní taktiky firem lékařských lidí ke koupi těchto předvárečných pokrmů. Na rajčatové polévce je napsáno „smrtně dobrá“ a „smrtně dobrá chuť“, u makaronů se sýrem zase „krásné, vynikající a jedovaté“ nebo „smrtně dobrá chuť“, na krabici s želé bonbonky stojí „tuny ba-

FOTO ASHLEY BINGHAM

Zahrada ukazující, jak „se přežíváme“

Se zahradní architektkou **Kateřinou Rafaj** o nebezpečném barvivo E 123, o tom, jak se dostala ke svému povolání, a kolik námahy a peněz stojí takzvaná konceptuální zahrada

rev“ nebo „vaše smrtelná dávka potěšení“. Jak vás to napadlo?

Na většině běžně dostupných plechovek výrobci zdůrazňují, co špatného nepřidali, a hezkou grafikou dokáží zmást zákazníky. Já jsem na hezkou grafiku použila opak. „Smrtně dobrá chuť“ je použita v těchto rozměrech, jelikož odkazuje právě k obžerství.

LN Inspirovala jste se plechovkami Andyho Warhola? O něm je známé, že vystavoval předměty denní potřeby a učil z nich umělecký objekt. Například jedno z jeho nejznámějších děl, Campbellova polévka, se stalo pop-artovou ikonou.

Neinspirovala jsem se jeho plechovkami, mě moje instalace spíše napadla, když jsem viděla svoji kočku. Běžně prodávané jídlo pro zvířata totiž obsahuje spoustu cukrů. Začala jsem si všimnout, že když dám kočce průmyslově vyráběné jídlo určité jejímu druhu, běhá jako šilená všude okolo. Ale když ho vyměním za pokrm více přírodní, je mnohem klidnější. To byla vlastně jedna z inspirací pro druhé sdělení skryté v moji zahradě.

LN Takže konečný nápad pro soutěž v Royal Horticultural Society přišel vlastně mimoděk?

Téma bylo sedm smrtelných hříchů. Pro soutěž v RHS jsem navrhla dvě zahra-

dy, jednu na téma obžerství, druhou na téma závist, ale porotě, která hodnotí a vybírá zahrady, se více líbil návrh s plechovkami. V případě, že by výherce návrhu zahrady na téma závist z nějakých důvodů nemohl zahradu postavit, máj návrh by byl zařazen coby náhradník. Jsem však ráda, že jsem zahradu na téma závist nerealizovala, stavět jen jednu zahradu už bylo dost náročné. Mimochodem, s obžerstvím jsem vyhrála podle mě proto, že jsem přišla právě s konceptem obřích plechovek. Na původním nákresu jsem měla plechovek mnohem víc, ale byly o něco menší, nešokovaly by lidi tolik, jako to dělají velké konzervy.

LN Byla jste první Češkou vystavující na Hampton Court Palace Flower Show?

Slyšela jsem, že před pár lety se tam představilo dílo vzniklé ze spolupráce Čechy a Angličanky, ale myslím, že jsem asi jediná Češka, která vytvořila zahradu sama za sebe.

LN Jak se vám podařilo, že jste se stala z vychovatelky dětí a studentky České zemědělské univerzity v Praze zahradní designérkou ve Velké Británii? A nadto jste mohla vystavovat na prestižní květinové show?

V Praze mě před lety vyhodili z České zemědělské univerzity od státnic a dali mi

náhradní termín za rok. Nechtělo se mi zůstat v Česku, chtěla jsem využít příležitosti a naučit se pořádně cizí jazyk. Tak jsem se rozhodla, že odjedu do Anglie, kde jsem po dvou měsících potkala svého současného manžela a vlastně i díky němu jsem začala rok nato studovat zahradní design. Jelikož je to relativně prestižní škola, tak jsem se díky učitelům dostala na tyto soutěže. Vedli nás k tomu, abychom v naší aktivitě pokračovali a co nejvíce se zviditelňovali.

LN Studovala jste zahradní design. Existuje takový obor v Česku?

V Čechách se tomuto oboru říká „zahradní a krajinná architektura“, tento obor ale nemá takovou tradici jako ve Velké Británii. Angličani jsou totiž posedlí zahradami a parky.

LN Obžerství – E 123 byla vaší první takovou zahradou?

Ne, je to moje druhá zahrada, ale oficiálně první show garden, zahrada vystavená. Vloni jsme tu v takzvaném zvláštním programu uvedli s Jensem Haendelerem projekt, při němž jsme používali augmented – tedy rozšířenou – realitu. Ukazovali jsme, jak se dá projektovat pomocí iPadu. Na konci naší *The Secret Garden – Tajemné zahrady* se nacházely dveře, za nimi pak cihlová zeď s břečtanem. A na ní byl takzvaný target picture, cílový ob-

né bannery vyrobené v Česku, ty váží asi deset kilo. Navíc jsou na rourách kovové násady, z nichž každá váží nějakých čtyřicet, padesát kilogramů. Tuto těžkou konstrukci mi pomáhalo dát do požadované pozice šest mužů. Přípravovala jsem se na to tím, že jsem si vzala obyčejné plechovky a zkoušela ty nejlepší kompozice, jak by to mohlo fungovat a vypadat.

LN Za Obžerství – E 123 jste obdržela zlatou medaili. Splnil se vám sen?

Rozhodně je to asi největší úspěch mého života. Je to jako vyhrát na olympiádě pro zahradní designéry. Pro mě je to určitě velká motivace, dostat se třeba dál, na *Chelsea Flower Show* (nejprestižnější zahradní show ve Velké Británii – pozn. red.). Nemůžu se jí ale zúčastnit příští rok, jelikož je na to už pozdě – na to trvají přípravy ještě déle než na *Hampton Court Palace Flower Show*. Ale s kolegyněmi bychom se rády chtěly dostat do Japonska, do Kanady a do Francie na další květinové show.

LN A Hampton Court Palace Flower Show se příští rok nechte zúčastnit?

Uvidím, ráda bych, ale v jiné kategorii, abych vyzkoušela i další věci, nejenom konceptuální zahrady. Tohle je spíše takový umělecký počín.

LN A chtěla byste zkusit co?

Chci tvořit stále něco nového, originálního, ale chtěla bych zkusit udělat i normální zahrady, které by si lidé mohli nechat postavit na vlastním pozemku. Ideální by bylo získat klienty i v České republice. Měla bych pak víc důvodů se do své rodné země vracet.

LN Co se s tím vším stane, až květinová show skončí, kam se zahrada odveze?

Doufám, že ze své konceptuální zahrady prodám většinu věcí. Roury se vracejí zpátky do firmy z jižního Walesu. Měla jsem tady dobrovolníky, kteří mi ji pomohli stavět, takže každý místo platu dostane jeden polystyrenový bonbon vyrobený v Hampshiru. Ti, co to měli těžší, dostanou tři. Zároveň jsem obdržela nabídku postavit zahradu na jiném festivalu. Jeden pán organizuje festival o zdravé výživě *Food Matters Live* v Londýně, chtěl by tam mou zahradu ve dnech 18. až 20. listopadu postavit. Dohodli jsme se, že si ji pronajme.

Autorka je publicistka a spisovatelka